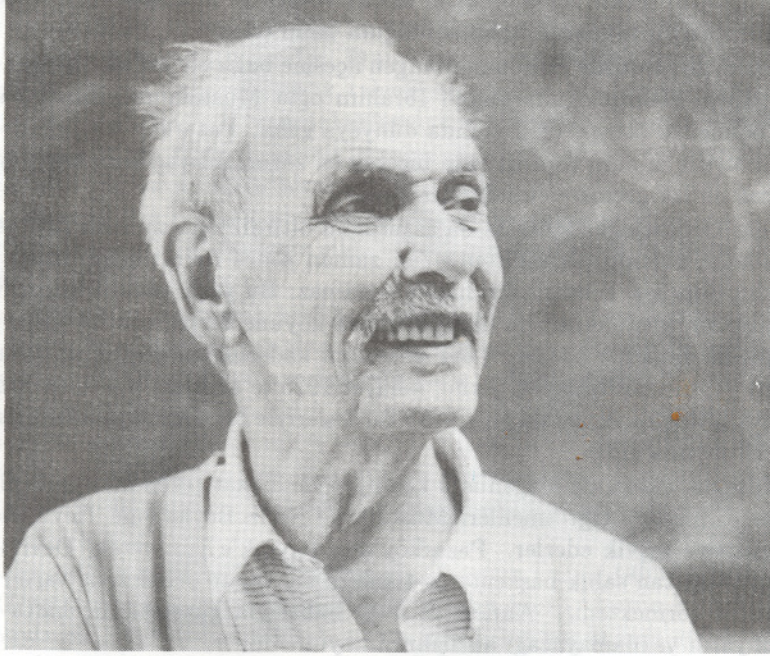

HÜSEYİN DEMİR: HAYATI VE ESERLERİ

Cem Tezer *

Matematik Dünyası okuyucularının yazı ve problemlerini zevkle takip ettiği büyük geometri ustası Hüseyin Demir, birkaç yıldır giriftleşerek seyreden kalp ve damar rahatsızlıkları neticesinde 4 Nisan 1995 Salı günü saat 15:00 civarında vefat etti.

Matematiğin ileri usullere hemen hemen hiç müracaat edilmeksizin yürütülen, bu yüzden de bilhassa akademik "silsile-i meratip" dışındaki matematikçilere cazip gelen bir sahası vardır ki bu mecradaki **orijinal** araştırmalar 100 yıla yakın bir zamandır *American Mathematical Monthly*, *Mathesis*, *Mathematics Magazine*, *Delta*, *Elemente der Mathematik*, *Cruz Mathematicorum*, *Mathematical Gazette* gibi son derece yüksek vasıflı dergilerde neşredilmektedir. T. Motzkin, J. F. Rigby, P. Erdős, T. Otsuki gibi esasen "ileri" matematikle uğraşmakla beraber bu yönde de kalem denemeleri yapanlar olduğu gibi, mesaisinin tamamını bu sahaya hasrederek devleşen R. Goormaghtigh, V. Thébault, R. Deaux, J. Dou, L. Carlitz, L. Bankoff gibi bütün matematik camiasının alâka ve hayranlığını toplamış isimler de vardır. Hüseyin Demir 1943'ten beri yukarda zikredilen dergilerden ilk dördünde ve ayrıca bir "ileri" matematik dergisi olan *Geometriae Dedicata*'da basılan 100'den fazla problemi ve 7 zarif makalesiyle bu *genrenin* dünya çapında simalarından birisi olmuştur.

Türkiye'de ilk iki cumhuriyet nesline *Talebe Mecmuası* ve *Fizik-Kimya-Matematik* dergilerindeki yazılarıyla kendini tanıtan Hüseyin Demir, ömrünün son yıllarında *Matematik Dünyası*'na yaptığı katkılarıyla bu derginin hayat kaynağını teşkil etmiştir.

Tercüme ve telif ettiği eserler bilhassa geometri sahasında Türk dilinde yazılmış en seçkin kaynaklar olmak vasfını hâlâ muhafaza etmektedirler. Hüseyin Demir'in kaleminden çıkmış metinler, Türkçe'nin matematik dili olarak ne kadar dakik ve müessir olabileceğinin en güzel delilleridir.

Sessiz ve içine kapanık tabiatı onu asla benmerkezliliğe sürüklememiştir. "Sevmek yetmez, sevdirmek gerekir! Bilmek yetmez, öğretmek gerekir!" sözünü kendine rehber edinmiş, hayatına şekil

* ODTÜ Matematik Bölümü öğretim üyesi

veren tecessüsünü, matematik faaliyetini ilimden ziyade sanata yakın kılan bedii hassasiyetini daima aşlamaya, yaymaya çalışmıştır.

Bana onunla hayatının son yıllarında meslektaşı, öğrencisi ve mesai arkadaşı olarak yakın münasebet içinde bulunmak, beraberce problemler tanzim etmek, makaleler yazmak zevki ve şerefi nasib oldu. Bu zaman zarfında hayatını incelemeye ve bilhassa yurt dışında basılmış eserlerinin mümkün olduğu kadar eksiksiz bir derlemesini vücuda getirmeye çalıştım. ¹ Merhumun hayat hikâyesini, kişiliği ve eserleri hakkındaki müşahedelerimi, yurt dışında basılmış eserlerinin bildiğim kadarıyla eksiksiz bir sıralamasıyla beraber *Matematik Dünyası* okuyucularına sunarak, ömrünü ilim adamlığına has faziletlerin seçkin bir mümessili olarak tevazu ve mahfiyyet içinde geçirmiş bu büyük insanın hatırasına küçük bir hizmette bulunabildiğimi ümid ederim.

Hüseyin Demir, günümüzde Bolu'nun Mengen ilçesine bağlı bir bucak merkezi olan Pazarköy'de annesi Şerife ve babası Demircioğulları'ndan İbrahim oğlu Mustafa'nın, ikincisi küçük yaşta ölen dört çocuğundan üçüncüsü olarak 1916 yılında dünyaya geldi. Pazarköy o günlerde, 70 küsur haneli nüfusu hanebaşına birkaç dönüm toprağı ekip biçerek en zarurî ihtiyaçlarını karşılayan ve erkeklerini "gurbetçi" çıkararak ancak geçinebilen fakir bir köydür. ²

1882 doğumlu Demircioğlu Mustafa da askerliğini bitirdikten sonra bir süre İstanbul'da açıcılık yapar. Köyüne dönüp, evlenip yerleştikten uzun zaman sonra tekrar silah altına alınarak 1917'de Pazarköy'den ayrılır; dönmez, kendisinden haber alınamaz. Bu yaşlı askerin bir muharebede mi şehit düştüğü, bakımsızlıktan, hastalıktan mı öldüğü, yoksa köyüne birkaç saatlik yolda eşkiyaya, azınlık çetelerine kelle vererek binlerce bahtsız Türk askerinin kaderini mi paylaştığı bilinmiyor. Yıllarca kocasının cepheden dönmesini bekleyen Şerife, nihayet 1925'te adetlere uyularak Mustafa'nın kardeşi Mehmet'le evlendirilir; dokuz yaşındaki Hüseyin'i kardeşleriyle beraber akrabalara emanet ederek yeni kocasıyla birlikte İstanbul'a gider.

Bu arada Hüseyin, ilkokulda olağanüstü kabiliyetiyle dikkat çeken bir öğrencidir. İkinci sınıftan dördüncü sınıfa geçirilmiştir. Öğretmenleri Mustafa ve Nafız Beyler onu "leyli meccanı" yazılmak üzere İstanbul'a gitmeye teşvik ederler. Pazarköy'den Devrek'e yürüyerek, Devrek'ten Zonguldağa katır sırtında, Zonguldak'tan sabık başkente de tıknefes bir vapur marifetiyle varılır. Hüseyin denizi, treni, vapuru ilk defa görmektedir. Annesi ve üvey babasıyla güzel birkaç hafta geçirir. İlkokulu bitirmeden parasız yatılı yazılamayacağı anlaşılınca köyüne döner.

Köyünde, gelecek vaadeden bir çocuk olarak sevecen bir dikkatin merkezidir. Sükunet ve saade-tini zehirleyen tek acı anne hasretidir. Pazar kurulan her gün pazar yerine inerek annesinden haber bekler. Nihayet elinde iki çocukla köye dönen annesini gene pazar yerinde gözyaşlarıyla karşıladığı anı ömrünün sonuna kadar bütün canlılığıyla hatırlamıştır.

İlkokulu bitirince tekrar İstanbul'a gönderilir. Gerede'ye kadar at sırtında, Gerede'den Adapazarı'na bir kamyonunun kasasında, Adapazarı'ndan İstanbul'a da trenle ulaşır. Hüseyin, hâlâ İstanbul'da çalışan üvey babasının yanında kalır; o sırada "Harf İnkılabı" ile ortaya atılan yeni Türk Alfabeti'ni birkaç günde öğrenir. Darüşşafaka giriş imtihanlarında yeni harfleri kullanır. İmtihani ve müteakip kurayı ³ kazanarak, Darüşşafaka'ya kabul edilir. O yıllarda Darüşşafaka'daki Fransızca ağırlıklı öğretimin, ilkokul dört ve beşe tekabül eden iki hazırlık yılıyla başlamaktadır. Hüseyin ayrıca bir imtihan kazanarak sadece bir yıl hazırlık öğretimine tabi tutulacak öğrenciler arasına katılır.

Darüşşafaka'da geçirdiği yedi yıl boyunca daha ziyade fen derslerini sever. Ortaokul ikinci sınıfta Salih Zeki'nin *Kamus-ı Riyaziyat*'ının birinci cildini okur. Pisagor teoremiyle bu kitap vasıtasıyla tanışır. Derhal teoremin yepyeni ve çok zarif bir ispatını verir [3]. O günden itibaren geometri

¹ Hüseyin Demir'in yurtdışı yayınlarının tıpkıbasımları yerli ve yabancı matematikçilerin istifade edebileceği bir derleme olarak yayına hazırlanmaktadır.

² Bu fakir muhitteki hayat şartlarını tasavvur etmek bugün pek kolay değil. Hüseyin Demir de üç yaşında ağır bir hastalık geçirmiş, bu yüzden koku alma hassasını tamamen kaybetmiş. Bu küçük özür bazen tuhafıklara sebep olur, çevresindekileri eğlendirirdi. Bir soğuk algınlığı sırasında ihlamur içmeye yanaşmayınca eline çay diye bir bardak ihlamur verilmiş; farkı anlayamadan içmiş. Bir defasında da eşinin kızartmak üzere dilimleyip suya yatırdığı patatesleri elma hoşafı zannederek yemiştir.

³ İmtihani kazanan 100 öğrenci arasında kura çekilerek 50 tanesi kabul ediliyor. Bu garip, garipten de öte sapık uygulamadan Aziz Nesin de *Böyle Gelmiş, Böyle Gitmez* adlı otobiyografik eserinde bahseder. Ortalama her dört yılda bir eldeki 100 öğrencinin en iyisini geri çevirip, en kötüsünü alan bu berbatlığı hangi beyinsiz sapığın ibda ettiğini bilmek isterdim!

hayatının merkezidir. Pisagor Teoremi'ni 9-nokta çemberi, Simson doğrusu, Ceva ve Menelaus Teoremleri ve geometrinin daha yüzlerce incisi takip eder. Lisede devrin mümtaz matematikçilerinden olan öğretmenleri Hasan Fehmi ve Lütfü Atalık Beylerin hayranlığını kazanır. Hasan Fehmi ve Mehmet İzzet Beyler tarafından çıkarılan o günlerin gözde dergisi *Talebe Mecmuası*'nda artık sık sık ismine rastlanmaktadır. 1935 yılında Darüşşafaka'dan mezun olur, giriş imtihanlarında büyük başarı kazanarak Yüksek Mühendis Mektebi'ne kabul edilir. ⁴ Birkaç ay sonra Almanya'da gemi mühendisliği ve Fransa'da maden mühendisliği tahsili için devlet burs imtihanlarını kazanır; Fransa'ya gitmeye karar verir. ⁵ Bu arada çıkan Soyadı Kanunu onu Demircioğulları'ndan Mustafa oğlu Hüseyin olmaktan çıkarıp Hüseyin Demir yapmıştır.

Hüseyin Demir 31 Mart 1936'da Fransa'ya ayak basar. St. Étienne'e yerleşir. Fransızca iyi okuyup yazmakla beraber konuşamamaktadır. Fransızca'sını geliştirmek için dönemin sonuna kadar bir liseye devam eder. Fransa'da mühendislik tahsili için mutad bir hazırlık olan "mathématiques spéciales" derslerine katılır. 1938'te giriş imtihanlarını kazanarak St. Étienne'deki École Supérieure de Mine'e kaydolar. Bu yıllarda Hüseyin Demir'in rahat ve mes'ut olduğunu tahmin etmek güç değil. İktisadî buhran içindeki Fransa'da Türk Lirası değerli ve burslar tatmin edicidir. Başarıyla devam ettiği tahsilinin yanısıra şoförlük ehliyeti alır, piyano öğrenmeye çalışır, seyahat eder. ⁶ Paris'te Palais de la Découverte'i bir ziyaretinde π sayısının silindirik şekilde bir duvara hakkedilmiş ilk 701 hanesini defterine geçirir, 300 hanesini ezberler.

Bugün İkinci Dünya Savaşı olarak bildiğimiz faciyanın ilk günü sayılabilecek 1 Eylül 1939 tarihinde ⁷ Hüseyin Demir Bordeaux'da tatildedir. Kargaşa içindeki Fransa'da yolculuk aniden adeta imkansız hale gelir. Hüseyin Demir büyük zorluklarla Paris'e ulaşır, oradan da St. Étienne'e geçer. Bu arada Türkiye Cumhuriyeti Fransa'daki Türk öğrencilerine, tahsillerine Amerika'da devam etmeleri, aksi takdirde memlekete dönmeleri talimatını verir. Hüseyin Demir Amerika'ya gitmeyi tercih eder. Uzun ve meşakkatli bir bekleyişten sonra Marsilya'da vapura biner. Son anda çıkan resmi bir aksaklık yüzünden vapuru terketmeye mecbur edilir. Karayoluyla İtalya'ya gider. Genova'dan başka bir vapurla Amerika'ya doğru yola çıkar.

Fransa'daki bu zahmetli son birkaç hafta içinde Hüseyin Demir talihsiz Rumen matematikçisi Lalesco'nun ⁸ *La Géométrie du Triangle* adlı kitabına tesadüf eder ve bütün karışıklıklar içinde günde 8-10 saatlik çalışmayla bu gerçekten latif kitabı adeta yutar. Bu küçük eser ustamızın hayatında tam bir dönüm noktası olmuştur; o günden sonra ömrünün sonuna kadar Nagel, Gergonne, Feuerbach, Lemoine, Brocard, Spieker noktalarına, açı ve parça eşleniklerine ⁹ jonglörlerin yerçekimine meydan okuyan maharetiyle hükmedecektir.

15 Nisan 1940 günü New York'a ayak basan Hüseyin Demir, ¹⁰ orada tanıştığı bir Türk öğrencisinin yardımıyla kuzey eyaletlerinin birinde yabancı öğrencilere evinde oda kiralayan ve kiracılarına hususi İngilizce dersleri veren bir Amerikalı kadının evine yerleşir. Böylece biraz İngilizce öğrendikten sonra aynı yılın Eylül ayında New York'a döner ve Columbia Üniversitesi'nde derslere başlar. Eski Dünya'nın, beylik bir tabirle kan ve ateşe boğulduğu günlerde, Hüseyin Demir sakin ve verimli bir çalışma içindedir. 1944 yılında şeref kütüğüne girerek maden mühendisliği ve matematik dallarından birer "Master's Degree"yle mezun olur. Bu yılın şeref kütüğünde onunla birlikte inşaat mühendisliği ve matematik dallarında yer alan diğer bir Türk öğrencisi de sonradan ileri gelen

⁴ Sonradan ismi İstanbul Teknik Üniversitesi olarak değiştirilen ilim ve öğretim dünyamızın bu güzide kuruluşu 1970 lere kadar ayrı bir giriş imtihanına sahipti. Bu giriş imtihanı sonradan hiç görülemeyen seviyedeki zarif ve ağır sorularıyla matematik, fizik, kimya dallarında iddialı her gencin aşmaktan gurur duyacağı güzel ve köklü bir engeldi. Tabii ki bu imtihan on yıllarca Türkiye için yüz akı olan insanlar seçti. Bugün beşten bir çekmek kurnazlığından başka birşey öğrenme fırsatı veremediğimiz gençlerimiz ne kadar üzülse azdır!

⁵ Bu sırada Hüseyin Demir, 20 Ekim 1935 nüfus sayımında vazifelidir. Sayımını yaptıkları arasında büyük şairimiz Nazım Hikmet de vardır.

⁶ Hatta yolu Monte Carlo'ya düşmüş, yeşil çuha üzerinde dikkatli birkaç oyun da oynamış.

⁷ Wehrmacht'ın Polonya'ya girdiği meşum gün.

⁸ Trajan Lalesco, integral denklemler sahasının büyük mütchessislerinden olduğu gibi çoğunluğu 19. yüzyıl Alman ve Fransız üstadları tarafından yaratılmış ileri üçgen dokusunu da en iyi bilenlerden birisiydi. Ne yazık ki genç yaşta öldü.

⁹ Conjugué isogonal, conjugué isotomique.

¹⁰ Yaşlı bir insanın hafızası ne kapsarlıdır! Merhum, bir taraftan hayat hikâyesi için en ehemmiyetli noktaları hatırlayamaz, diğer taraftan da Amerika'ya inerken ilk gördüğü şeyin uçakla gökyüzüne yazılmış bir Pepsi-Cola reklamı olduğunu söyleyerek beni şaşırtırdı.

matematikçilerimizden olan Cengiz Uluçay'dır.

Hüseyin Demir'in tahsiline matematik dalında devam edeceği, iyi bir doktora yapacağı ve çok başarılı olacağından kimse şüphe etmemektedir. J. F. Ritt, E. Kasner, E. R. Lorch, P. A. Smith gibi hocaları onu bu yönde coşkunlukla teşvik etmektedirler. Ertesi dönemde Kasner'in yöneteceği bir seminerde Riemann-Roch Teoremi hakkındaki son ve en mühim konuşmanın onun tarafından yapılması kararlaştırılmıştır. *American Mathematical Monthly*'de problemleri basılmaktadır. O günlere ait en güzel hatırası büyük (ve eksantrik!) matematikçi P. Erdős'le tanışıp ondan sonraları "Erdős-Mordell Eşitsizliği" olarak şöhret kazanan teoremi öğrenmesidir.¹¹

Tam her şeyin yolunda gider gibi görüldüğü bu günler aslında onun hayatındaki merkezi trajediyi hazırlamaktadır. Hüseyin Demir bursunun uzatılması için müracaat ettiği öğrenci müfettişliğinden "mecburi hizmet"ini yapmak üzere memlekete dönmek talimatını alır. Bu bürokratik dar kafalılığın Hüseyin Demir'in sadece kendisine değil, Türkiye'ye verdiği tamiri imkansız zararı okuyucuların takdirine bırakıyorum.

Hüseyin Demir, 1945 yazında hâlâ Alman denizaltılarının tehdidi altındaki okyanusu dev bir müttefik konvoyunu koruyan bir savaş gemisiyle geçerek Türkiye'ye döner. Zonguldak'ın Gelik ilçesi kömür ocaklarına ocak mühendisi olarak tayin edilir.¹² Altı ay sonra Kandilli'deki ocaklara alınır. Matematik çalışmalarına devam etmektedir. *İççokgenler Üzerine Bir Etüd* adlı mühim çalışması *Fizik-Kimya-Matematik* dergisinde basılır. 1946 yılında askere gider. Ankara Yedeksubay Okulu'nda altı aylık temel eğitimden sonra, kıtada sadece altı ay geçirerek terhis edilir. Annesini yanına alarak Kandilli'ye döner. Emniyet mühendisliğine terfi eder. 1950 yılında uzun yıllar hasretiyle yaşadığı annesini kaybeder. 1951 de Münevver Çakır'la evlenir. 1954 yılında Alman sınırı yakınlarındaki maden ocaklarında¹³ "sulu dolgu"¹⁴ usulünü incelemek üzere teknik bir heyetle bir aylığına Fransa'ya gönderilir.

Çocukları Nafiz (1952), Nefise (1953) ve Nazmi (1955)'nin de doğumlarıyla beraber Hüseyin Demir, lojmanlardaki meslektaş aileleriyle ziyaretleşmeler, küçük potlarla poker ve sakin aile hayatı etrafında olağan bir müreffeh taşra mühendisi hayatına tamamen intibak etmiş gibidir. Halbuki görünüş aldattıcıdır. Bütün boş vaktini matematiğe hasretmektedir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Fen-Edebiyat Fakültesi dekanı olan Cengiz Uluçay, 1961 yılında Hüseyin Demir'e Matematik Bölümü'nde yardımcı profesörlük teklif eder. Akademik bir ilerleme ümidi bulunmamasına ve büyük maddî fedakarlıklar gerektirmesine rağmen, en nihayet sadece matematikle uğraşmasına fırsat veren bu teklifi Hüseyin Demir seve seve kabul eder. Ankara'ya taşınır; Bahçelievler'de bir ev satın alarak yerleşir. Kurulalı henüz birkaç yıl olan ve günümüzdeki itibarlı mevkiünden daha çok uzak bulunan bu genç üniversitenin, küçük fakat kendisinden büyük hizmetler beklenen bu bölümünde Hüseyin Demir temel analiz ve geometri dersleri verir, ders notları ve ders kitapları yazar, problem ve makale üretimine devam eder. 1968 yılında sadece bir şekil meselesinin halli olmak üzere Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü mensuplarından Prof. Dr. Esat Egesoy'un danışmanlığı altında *Simplekslere Dair* adlı bir tez yazarak matematik doktoru olur.¹⁵ Matematik Bölümü'ne sonradan katılan büyük matematikçimiz Cahit Arf, onun geometrici olarak vasıflarına hayranlık duymuş, hiç olmazsa doçent ünvanı alması için büyük gayret göstermiş, ne yazık ki bir netice alamamıştır. Hüseyin Demir çeyrek asırlık hizmetten sonra 1985 yılında yardımcı doçent ünvanıyla emekli olacaktır.

¹¹ Yıllar sonra Hüseyin Demir bu teoremin bir genellemesini *American Mathematical Monthly*'ye çözümüyle birlikte problem olarak sunar. Problem basılır; büyük ilgi görür. Ne yazık ki dergiye gönderilen çok sayıda çözümün hepsi hatalıdır. Bu arada Hüseyin Demir'in çözümü de kaybolur. Bu suretle muallakta kalan teorem ancak uzun süre sonra C. W. Dodge tarafından ispatlanır [2].

¹² Az evvel acı bir dille tenkid ettiğimiz resmî makamlara bir noktayı teslim etmemiz gerekli. Genç cumhuriyet, imparatorluk Türkiye'sinin Avrupalı kan emiciler elinde düştüğü hale düşmemek için büyük gayret gösteriyor, bu mücadelede bilhassa teknik adam açığına parmak basıyordu. Gerçekten de ihtiyaç büyüktü. Gelik havzasında Fransız intiyazları 1940'ta hitam bulmuş olmakla beraber, Hüseyin Demir Türkiye'ye geldiği zaman bu havzanın şefi M. Viroux adlı bir Fransız mühendistir. Olmak istediklerimizi Avrupa'nın bir eyaleti haline gelmeden olamayacağımızı iddia eden "yeni mandacılar" Avrupa'nın bizim için ne olduğunu hatırlamalıdır.

¹³ Tahminimce Molsheim civarı.

¹⁴ Remblais hydrolique. Metindeki Türkçe tabir resmî tercümedir. Benim bir dahlim yoktur.

¹⁵ Pek fazla ilmi değeri olmayan bu tezin bir nüshası elimdedir. Tez muhtevası ayrıca İngilizce bir makale olarak basılmıştır [1].

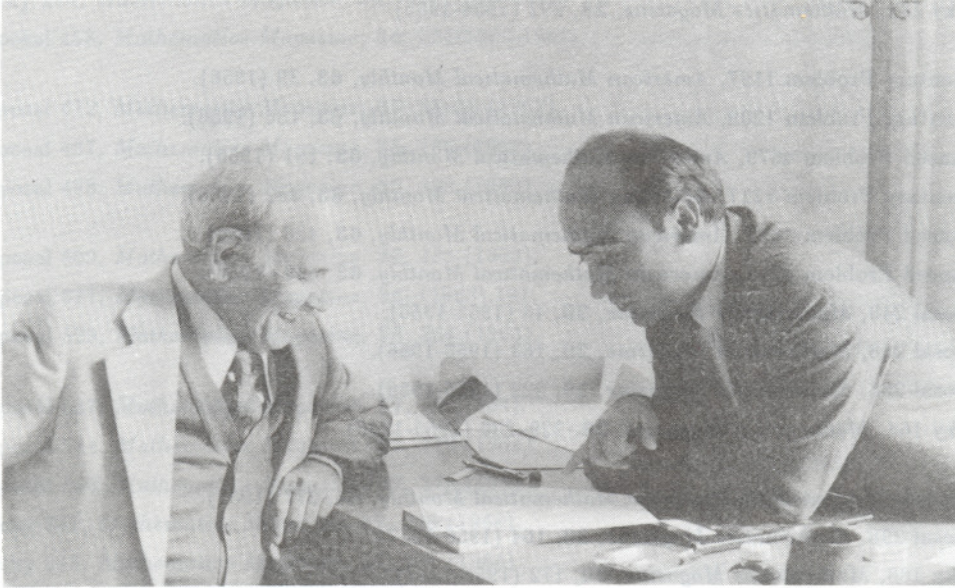

TEZER

Emeklilik Hüseyin Demir'in hayatında güzel bir safhaydı. Ders verme mesuliyetinden kurtulmuş, bu satırların yazarıyla gençleştirici bir arkadaşlık ve verimli bir ilmi ortaklık kurmuştu. Kendini tamamen yapmaktan zevk aldığı işlere vermişti. *Matematik Dünyası* da onun için ayrı bir şevk kaynağıydı. Bu yıllarda, yani yaşı 70'in üzerindeyken, üç makale yazdı ve düzinelerle problem tanzim etti. Tanınmış matematikçilerin, dergi editörlerinin sık sık mektup yazarak fikrine müracaat ettiği bir insandı. ¹⁶ Tarih, edebiyat, felsefe gibi mevzular onu az ilgilendirmekle beraber ¹⁷ din hakkında bir kitapçık da yazdı. ¹⁸ Göğsünde büyük sıkıntılar ve bacaklarında aşırı güçsüzlük belirtileriyle son safhasına giren kalp hastalığı onu yataktan çıkamaz hale getirene kadar çalıştı. Son anına kadar zihni berrak ve şuuru açıktı. Hayat ve ölümle barış içinde aramızdan ayrıldı.

KAYNAKÇA

- [1] H. Demir, *On the Geometry of n -Dimensions and Extensions in E^n of Erdős-Mordell-Oppenheim Inequalities*, *METU Journal of Pure and Applied Mathematics*, 1, 175-197 (1968).
- [2] C. W. Dodge, *The Extended Erdős-Mordell Inequality*, *Cruz Mathematicorum*, 10, 274-281 (1984).
- [3] Ö. Özlük, A. Şahin & C. Tezer, *Pisagor Teoremi'nin Çeşitli İspatları*, *Matematik Dünyası*, 1, sayı 3, 6-9 (1991).

¹⁶ Gözleri çok zayıfladığı için muhaberatıyla çoğu zaman ben uğraşırdım. Ona yazanlar arasında J. F. Rigby, D. S. Mitrinović, D. Pedoe, J. Dou ve T. Otsuki'yi hatırlıyorum.

¹⁷ Hüseyin Demir, "Bunlara yöneltilmemişim!" diyerek bu eksiklikten esefle bahsedirdi; Darüşşafaka'daki hocaları Hüseyin Siret ve Tahir Mevlevî'nin devrin mümtaz ediplerinden olmakla birlikte genç bir zihne yol göstericilik yapabilecek şahsiyetler olmadığından yakındı.

¹⁸ *Le Bon Sens* müellifi J. Meslier mesleğinde yarı felsefi bir tanrıtanımazlığı esas alarak dini bütün vecdeleriyle batıl itikad ve hurafe hanesine yazan bu çalışma, Hüseyin Demir'le aramızdaki esaslı ihtilafardan birisiydi. Buna rağmen metni okunamı ve fikrimi kendisine söylememi rica etmişti. Ben de hiç çekinmeden düşündüklerimi söylemiştim: Ehil olmadığı bir sahada yazdığı bu kitabın multevası da seviyesi de ilim adanı olarak bulunduğu mevki ile mütenasip değildi. Sık sık mütecavizleşmeye yüz tutan üslubu yüzünden kamu üzerinde aydınlatıcı değil ancak tahrik edici bir tesiri olabilirdi. Kendisine gelince, böyle bir kitap vasıtasıyla belki birkaç yarı aydından alkış alabilir, hatta "sansasyon"larla beslenen berbat şöhretlerden birisi olabilirdi; ama böyle şeyler onu ne zamandan beri alâkadar ediyordu? Bu ağır tenkidleri büyük zarafetle dinlemiş, bunların dostluğumuzu rahnedar etmesine asla müsaade etmemişti.

HÜSEYİN DEMİR'İN YURT DIŞI YAYINLARI

- [1] Advanced Problem 4102, *American Mathematical Monthly*, **50**, 638 (1943).
- [2] Advanced Problem 4125, *American Mathematical Monthly*, **51**, 252 (1944).
- [3] Advanced Problem 4134, *American Mathematical Monthly*, **51**, 475 (1944).
- [4] Advanced Problem 4193, *American Mathematical Monthly*, **53**, 160 (1946).
- [5] Advanced Problem 4215, *American Mathematical Monthly*, **53**, 470 (1946).
- [6] Elementary Problem 1134, *American Mathematical Monthly* **61**, 568 (1954).
- [7] Elementary Problem 1160, *American Mathematical Monthly* **62**, 182 (1955).
- [8] Proposal 208, *Mathematics Magazine*, **28**, 27 (1954-1955)
- [9] Quicky 117, *Mathematics Magazine*, **28**, 37 (1954-1955).
- [10] Proposal 217, *Mathematics Magazine*, **28**, 103 (1954-1955).
- [11] Proposal 227, *Mathematics Magazine*, **28**, 160 (1954-1955).
- [12] Proposal 234, *Mathematics Magazine*, **28**, 234 (1954-1955).
- [13] Quicky 138, *Mathematics Magazine*, **28**, 241 (1954-1955).
- [14] Proposal 242, *Mathematics Magazine*, **28**, 284 (1954-1955).
- [15] Quicky 141, *Mathematics Magazine*, **28**, 292 (1954-1955).
- [16] Elementary Problem 1197, *American Mathematical Monthly*, **63**, 39 (1956).
- [17] Elementary Problem 1209, *American Mathematical Monthly*, **63**, 186 (1956).
- [18] Advanced Problem 4679, *American Mathematical Monthly*, **63**, 191 (1956).
- [19] Elementary Problem 1217, *American Mathematical Monthly*, **63**, 342 (1956).
- [20] Advanced Problem 4695, *American Mathematical Monthly*, **63**, 426 (1956).
- [21] Advanced Problem 4710, *American Mathematical Monthly*, **63**, 669 (1956).
- [22] Proposal 248, *Mathematics Magazine*, **29**, 46 (1955-1956).
- [23] Proposal 258, *Mathematics Magazine*, **29**, 163 (1955-1956).
- [24] Proposal 266, *Mathematics Magazine*, **29**, 222 (1955-1956).
- [25] Quicky 166, *Mathematics Magazine*, **29**, 229-230 (1955-1956).
- [26] Advanced Problem 4735, *American Mathematical Monthly*, **64**, 277 (1957).
- [27] Proposal 298, *Mathematics Magazine*, **30**, 164 (1956-1957).
- [28] Quicky 188, *Mathematics Magazine*, **30**, 172 (1956-1957).
- [29] Proposal 304, *Mathematics Magazine*, **30**, 223 (1956-1957).
- [30] Advanced Problem 4818, *American Mathematical Monthly*, **65**, 779 (1958).
- [31] Proposal 334, *Mathematics Magazine*, **31**, 228 (1957-1958).
- [32] Proposal 349, *Mathematics Magazine*, **32**, 47 (1958-1959).
- [33] Quicky 227, *Mathematics Magazine*, **32**, 55-56 (1958-1959).
- [34] Quicky 234, *Mathematics Magazine*, **32**, 113 (1958-1959).
- [35] Proposal 372, *Mathematics Magazine*, **32**, 220-221 (1958-1959).
- [36] Quicky 242, *Mathematics Magazine*, **32**, 229 (1958-1959).
- [37] Proposal 380, *Mathematics Magazine*, **32**, 278 (1958-1959).

- [38] *Les cercles podaires dans le polygone inscritible*, *Mathesis*, **68**, 51–54 (1959).
- [39] Proposal 384, *Mathematics Magazine*, **33**, 51 (1959-1960).
- [40] Proposal 398, *Mathematics Magazine*, **33**, 165 (1959-1960).
- [41] Proposal 407, *Mathematics Magazine*, **33**, 225–226 (1959-1960).
- [42] Proposal 415, *Mathematics Magazine*, **33**, 296 (1959-1960).
- [43] Quicky 266, *Mathematics Magazine*, **33**, 302 (1959-1960).
- [44] Question d'Examen 10, *Mathesis*, **69**, 249–250 (1960).
- [45] Question d'Examen 11, *Mathesis*, **69**, 250 (1960).
- [46] Question d'Examen 12, *Mathesis*, **69**, 251 (1960).
- [47] Question 3954, *Mathesis*, **69**, 255 (1960).
- [48] Question 3957, *Mathesis*, **69**, 375(1960).
- [49] Proposal 419, *Mathematics Magazine*, **34**, 49 (1960-1961).
- [50] Proposal 425, *Mathematics Magazine*, **34**, 109 (1960-1961).
- [51] Proposal 437, *Mathematics Magazine*, **34**, 174 (1960-1961).
- [52] Proposal 440, *Mathematics Magazine*, **34**, 237 (1960-1961).
- [53] Quicky 281, *Mathematics Magazine*, **34**, 308 (1960-1961).
- [54] Quicky 284, *Mathematics Magazine*, **34**, 308 (1960-1961).
- [55] Proposal 458, *Mathematics Magazine*, **34**, 364(1960-1961).
- [56] Proposal 472, *Mathematics Magazine*, **35**, 55–56 (1962).
- [57] Proposal 487, *Mathematics Magazine*, **35**, 186 (1962).
- [58] Proposal 498, *Mathematics Magazine*, **35**, 309 (1962).
- [59] Proposal 509, *Mathematics Magazine*, **36**, 133 (1963).
- [60] Proposal 517, *Mathematics Magazine*, **36**, (1963).197
- [61] Proposal 529, *Mathematics Magazine*, **36**, 264 (1963).
- [62] Proposal 537, *Mathematics Magazine*, **37**, 55 (1964).
- [63] Proposal 544, *Mathematics Magazine*, **37**, 119 (1964).
- [64] Proposal 563, *Mathematics Magazine*, **37**, 276 (1964).
- [65] Quicky 341, *Mathematics Magazine*, **37**, 286 (1964).
- [66] Quicky 343, *Mathematics Magazine*, **37**, 286 (1964).
- [67] Elementary Problem 1778, *American Mathematical Monthly*, **72**, 420 (1965).
- [68] Elementary Problem 1779, *American Mathematical Monthly*, **72**, 420 (1965).
- [69] Proposal 572, *Mathematics Magazine*, **38**, 52 (1965).
- [70] Proposal 587, *Mathematics Magazine*, **38**, 179 (1965).
- [71] *A theorem analogous to Morley's theorem*, *Mathematics Magazine*, **38**, 228–230 (1965).
- [72] Proposal 599, *Mathematics Magazine*, **38**, 241 (1965).
- [73] Proposal 600, *Mathematics Magazine*, **38**, 317 (1965).
- [74] Elementary Problem 1877, *American Mathematical Monthly*, **73**, 410 (1966).
- [75] Elementary Problem 1878, *American Mathematical Monthly*, **73**, 410–411 (1966).

- [76] Proposal 609, *Mathematics Magazine*, **39**, 69 (1966).
- [77] Maximum area of a region bounded by a polygon with given sides, *Mathematics Magazine*, **39**, 228–231 (1966).
- [78] Proposal 628, *Mathematics Magazine*, **39**, 246 (1966).
- [79] Proposal 639, *Mathematics Magazine*, **39**, 306 (1966).
- [80] Proposal 649, *Mathematics Magazine*, **40**, 100–101 (1967).
- [81] Elementary Problem 2100, *American Mathematical Monthly*, **75**, 670 (1968).
- [82] Elementary Problem 2101, *American Mathematical Monthly*, **75**, 670 (1968).
- [83] Elementary Problem 2109, *American Mathematical Monthly*, **75**, 780 (1968).
- [84] Elementary Problem 2110, *American Mathematical Monthly*, **75**, 780 (1968).
- [85] Elementary Problem 2124, *American Mathematical Monthly*, **75**, 899 (1968).
- [86] A trigonometric proof of Morley's theorem, *Delta*, **1**, 11–14 (1968).
- [87] Proposal 680, *Mathematics Magazine*, **41**, 42–43 (1968).
- [88] Elementary Problem 2160, *American Mathematical Monthly*, **76**, 300–301 (1969).
- [89] Proposal 724, *Mathematics Magazine*, **42**, 96 (1969).
- [90] Proposal 738, *Mathematics Magazine*, **42**, 214 (1969).
- [91] Proposal 743, *Mathematics Magazine*, **42**, 267 (1969).
- [92] Elementary Problem 2213, *American Mathematical Monthly*, **77**, 79 (1970).
- [93] Proposal 756, *Mathematics Magazine*, **43**, 103 (1970).
- [94] Proposal 763, *Mathematics Magazine*, **43**, 166 (1970).
- [95] Proposal 775, *Mathematics Magazine*, **43**, 278 (1970).
- [96] Elementary Problem 2311, *American Mathematical Monthly*, **78**, 793 (1971).
- [97] Elementary Problem 2312, *American Mathematical Monthly*, **78**, 793 (1971).
- [98] Proposal 806, *Mathematics Magazine*, **44**, 228 (1971).
- [99] Elementary Problem 2363, *American Mathematical Monthly*, **79**, 663 (1972).
- [100] Proposal 839, *Mathematics Magazine*, **45**, 228 (1972).
- [101] Proposal 859, *Mathematics Magazine*, **46**, 103 (1973).
- [102] Elementary Problem 2462, *American Mathematical Monthly*, **81**, 281 (1974).
- [103] Proposal 916, *Mathematics Magazine*, **47**, 286 (1974).
- [104] Elementary Problem 2625, *American Mathematical Monthly*, **83**, 812 (1976).
- [105] Proposal 963, *Mathematics Magazine*, **49**, 43 (1976).
- [106] Proposal 998, *Mathematics Magazine*, **49**, 252 (1976).
- [107] Proposal 1197, *Mathematics Magazine*, **57**, 238 (1984).
- [108] Proposal 1206, *Mathematics Magazine*, **58**, 46 (1985).

- [109] Proposal 1211, *Mathematics Magazine*, **58**, 111 (1985).
- [110] Elementary Problem 3135, *American Mathematical Monthly*, **93**, 215 (1986).
- [111] Elementary Problem 3164, *American Mathematical Monthly*, **93**, 566 (1986).
- [112] *Incircles within*, *Mathematics Magazine*, **59**, 77–83 (1986).
- [113] Quicky 710, *Mathematics Magazine*, **59**, 112 (1986).
- [114] Proposal 1298, *Mathematics Magazine*, **61**, 195 (1988).
- [115] Proposal 1305, *Mathematics Magazine*, **61**, 261 (1988).
- [116] *More on incircles*, *Mathematics Magazine*, **62**, 107–114 (1989).
- [117] Proposal 1327, *Mathematics Magazine*, **62**, 274 (1989).
- [118] Proposal 1356, *Mathematics Magazine*, **63**, 274 (1990).
- [119] Elementary Problem 3422, *American Mathematical Monthly*, **98**, 158 (1991).
- [120] Elementary Problem 3469, *American Mathematical Monthly*, **98**, 955 (1991).
- [121] *Reflections on a problem of V. Thébault*, *Geometriae Dedicata*, **39**, 79–92 (1991).
- [122] Proposal 1371, *Mathematics Magazine*, **64**, 132 (1991).
- [123] Proposal 1377, *Mathematics Magazine*, **64**, 197–198 (1991).
- [124] Proposal 1405, *Mathematics Magazine*, **65**, 265 (1992).

USTAYA NAZİRE

Fikri Gökdal

4.4.1995 günü 79 yaşındayken aramızdan ayrılan büyük geometri ustası Hüseyin Demir “alfametrik” bulmacaları çok severdi. Bu tarzda yayımladığı birkaç çalışması da vardı. Aşağıdaki bulmacayı onun aziz hatırasına ithaf ediyorum.

Her harf sıfır ile dokuz arasındaki bir rakamı temsil etmek üzere onluk tamsayı yazılımında

$$H \times \text{DEMİR} = 4 \times 4 \times 1995$$

ise,

$$H \times D \times E + M + \text{İR}$$

sayısını hesaplayınız.